

Prof.Dr. Ömer Akbulut Yazdı

Prof.Dr. Ömer Akbulut / maarifinsesi.com

“Bir Tefekkür Yazısı”

İnsan nevinin vaz geçemeyeceği ve de ihmal edemeyeceği sektör, tarım sektörüdür. Zira daha önce birkaç yazımda vurguladığım gibi insanın birincil maddi ihtiyacı beslenmedir. Beslenmede kullanılan ürünler ise tarım sektörünün ürünleridir. Tarımsal üretimin bitkisel üretim kısmındaki binlerce meyve ve sebze çeşidi, yüzlerce tahıl ve aromatik bitkilerin hepsi insan içindir. Aynı şekilde insanın tükettiği hayvansal ürünlerin çeşit sayısı da yine yüzlercedir.

Bu ürünlerin her biri rengiyle kokusuyla, tadıyla, görünüşü ile göze, dile ve diğer duyu organlarına milyonlarca farklı haz vermektedir. Yüzlerce üzüm çeşidi, bir o kadar elma ve armut, kayısı, şeftali, kiraz, vişne çeşidi mevcut. Çeşit çeşit domatesler, biberler, portakallar mandalinalar limonlar var. Manav ve pazar tezgahlarında seyrine doyamadığımız bu ürünler, sadece seçilmiş birkaç çeşitten ibarettir. Kırlarda; kızılcık, kuşburnu, böğürtlen, ahu dudu, yaban mersini, yamaçlarda; kekik, papatya, ebegümece, hardal ... ve adını sayamadığımız veya bilmediğimiz binlerce şifa otu hepsi insan nevinin istifadesine sunulmuş. Rezzak'ın yeryüzündeki serpmesinin sofrası çok zengin değil mi? Bütün bunların karşılığı olarak Yaratıcının insandan istediği fiyat ise sadece Onu zikir, fikir ve şükür ile anmasıdır.

Her sektörün sembolleşmiş bir öğesi vardır. Tarımın sembolü acaba nedir? Bir başka soru ile tarım denince zihinde hangi nesne; hayvan veya bitki şekillenmektedir?

Buğday dediğinizi duyar gibiyim. Evet tarım sektörünün en meşhur sembolü buğday başağdır. O zaman buğdayın özelliği nedir ki bu şöhrete sahip olmuştur. Tarihi kayıtlar Sümer, Antik Mısır ve İndus Vadisi (Hindistan) gibi eski medeniyetlerde, tarımı ilk yapılan bitkinin buğday ve arpa olduğu kanaati hakimdir. Arkeolojik araştırmalar buğdayın tarihinin yerleşik hayata geçen insan tarihi kadar eski olduğunu bildirmektedir. Bu kadim beraberlik sebebiyle olsa gerek insanlık buğdaya mukaddes nazarla bakmıştır.

Yapılan araştırmalar buğdayın yaklaşık 10 -12 bin yıl önce bin yıl kadar önce Anadolu'nun güneydoğu bölgesini de kapsayan Bereketli Hilal'de ekildiğini

göstermektedir (1). Hemen hemen tüm inançlarda ve medeniyetlerde buğdaya ve buğday başağına çok özel anlamlar yüklenmiştir. Buğday anadır, kadındır, soydur, berekettir ve hepsinin üstünde buğday yeniden diriliştir. Toprakta filizlenen olgunlaşan tekrar toprağa düşen, çürüyen ve yeniden filizlenerek toprak yüzeyine çıkan buğday, ölümden sonra dirilişin nasıl olacağına adeta sembol gösterimi, haşr'in temsili gibidir.

Kadim medeniyetlerde ve Türk-İslam medeniyetinde buğday ile ilgili de o kadar çok ritüel var ki, ilgi duyanlara kaynaklarda verilen makaleyi (1) okumalarını tavsiye ederim. Çok anlamlar verilen "aşure" buğdaysız eksik olur. Gelinlerin başına buğday saçılır. Bebeklerin yürümeye başlamasının veya ilk diş çıkarmasını müjdeleyen ritüellerde buğday vardır. Buğday be buğdaydan elde edilen ürünlere o kadar çok saygı duyulur ki: buğday, un, ekme ve diğer unlu gıdalar yere saçılmaz üzerine basılmaz. Yerde görülse alınır ve bir kenara konur.

Hiç düşündük mü; bir buğday tanesi kaç gramdır ve ekildiğinde ondan kaç adet buğday elde edilir? Biraz teknik bilgi verelim. Bir buğday tanesinin ağırlığı 1.2-1.5 g arasındadır. Buğday yeterli nem ve sıcaklıktaki toprağa ekildikten sonra çimlenir ve her tohumdan bir sürgün çıkar. Sonra bu sürgün ortalama 6-7 adete kadar kardeşlenir. Her kardeşle bir başak ve her bir başakta 20- 35 arasında buğday tanesi gelişir.

0 zaman basit olarak hesaplanırsa bir adet buğday tohumundan 120-245 arsında buğday üretilir. Yani 1'e 120 veya 1'e 245 kat ürün. Halbuki gerçekte verimlilik bu kadar yüksek değildir. Dekara tohum büyüklüğüne çeşide ve tarlaya göre 15-20 kg tohum ekilir. Türkiye'de dekara verim iklime, toprak yapısına, bölgelere, çeşide, üretim unsurlarına (sulama ve gübreleme vd.) 200 ile 600 kg arasında değişmekte ortalama 300 kg/dekar düzeyindedir. Yani 1'e 15 ile 20 arasında verim elde edilir. Dünyada en yüksek dekara verim 1739 kilogram ile Yeni Zelandalı bir çiftçiye aittir. Ülkemizde Çorum'un Alaca ilçesinde yaklaşık 40 dönümlük bir arazide ekilen Hüseyinbey çeşidinden biçerdöver ile gerçekleştirilen hasatta, dekar başına 1730 kilogram ürün rekor olarak bildirildi (2). Yani yaklaşık olarak 1' 100 (ekilen 1 kg tohumdan 100 kg buğday ürünü) verime ulaşılmış. Türkiye ortalamasının yaklaşık 6 katı.

Buğdayın biyolojisine göre 1'e 120 ve 1'e 245 ürün alınması gerekirken verim niçin bu düzeye çıkamıyor. Bu durumu bir ritüelle açıklayalım.

Kadim kültürümüzde ve birçok çiftçi buğday ekme için tarla başına gittiğinde eline üç buğday tanesi alır. Bunları biri, kurda (veya taş), biri kuşa ve biride aşı diyerek ekime başlar. Yani ekilen tohumların bir kısmı toprakta uygun şartları bulamadığı için çimlenemez. Bir kısmı toprak üstünde kalır veya yüze çok yakın yerde çimlenir. Onları kuşlar yer. Geri kalanda çimlenir filizlenir, başak verir, bize rızık olur.

...

Kur'an-ı Kerim'de mealen "Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir" (Bakara suresi 261. ayet) şeklinde zikredilen bir ayet mevcuttur. Tefsir alimleri bu ayeti genellikle "mallarını Allah yolunda harcayanlara verilecek karşılığın kat kat olacağı" şeklinde yorumlamaktadırlar. Bazı tefsirler buradaki habbenin (tohum) buğday arpa veya mısır olacağı şeklindedir. Mısırdaki kardeşlenme çok zayıftır ve kardeşlerde genellikle koçan olmaz. Çok kardeşlenen bitkiler buğday ve arpadır. Ancak Ayeti kerimedeki hesaba göre bir taneden 700 tane yaratılıyor demektir.

Burada şunu belirtmekte fayda var. Teknik bilgi olarak verdiğimiz bilgiler ortalama verimlerdir. Bilimsel olarak saksı denemesinde yazlık ekimde kardeş sayısı 29 olan çeşitler tespit edilmiştir (3). Her kardeşle dane sayısı 25

olması durumunda dahi 1'e 700 düzeyinde verime ulaşılmaktadır. Yani tekil olarak her biri yedi başak ve her başakta 100 tane bulunan buğday bitkisinin olması mümkündür.

Buğday üretim tekniklerindeki gelişmeler ve genetik ıslah çalışmaları ile buğdayın ortalama verimi yıldan yıla artırılmaktadır. Kur'an-ı Kerimde zikredilen bereketli verim de eğer buğday kastediliyor ise, Yaratanın biz insanlara ulaşılabilecek hedefe dair bir işareti de olabilir (Allahualem). Bir sonraki yazımız tarladan sofraya buğdayın serüveni olsun inşallah.

Kaynaklar:

1)Altıer, S. (2022). Anadolu Türk Kültüründe Buğday/Başak Ve Görsel Dile Aktarımı. Kültür Araştırmaları Dergisi, 2022, 12: 30-62 Araştırma Makalesi

2) Anonim (2024)

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/milli-tohum-huseyinbey-ile-bugday-verim-rekoru-kirildi/1917123#>

3)Yıldırım, T., Yakışır, E., Eser C ve ark. (2020). Ekmeklik Buğday Çeşit ve Hatlarında Kışlık ve Yazlık Ekimlerin Morfolojik ve Fenolojik Özellikler Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi 9 (2): 122-133, ****

Kaynak: www.maarifinsesi.com

Kaynak link: <https://www.maarifinsesi.com/tarim-ve-bugdayin-bereketi/>